ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĒZEKNES TIESU NAMS

Lietas Nr.A420314415
Lietas arhīva Nr.A42-00887-16/42

S P R I E D U
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rēzeknē 2016.gada 8.jūlijā

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnesis Māris Šļakota,

piedaloties pieteicējam /pers. D/ un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvim /pers. E/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. D/ pieteikumu par Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību – uztura nenodrošināšanu atbilstoši pieteicēja reliģiskajai pārliecībai, kā arī par morālā kaitējuma atlīdzināšanu 3000 *euro* apmērā un personiskā kaitējuma atlīdzināšanu 1000 *euro* apmērā.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. D/vērsās Ieslodzījuma vietu pārvaldē ar 2015.gada 15.maija iesniegumu, kurā norādīja, ka Daugavgrīvas cietuma administrācija nenodrošina viņam uzturu atbilstoši viņa reliģiskajai pārliecībai, kādu pieteicējs iepriekš bija saņēmis laika posmā no 2012.gada un līdz 2014.gada 10.decembrim. Proti, iepriekš pieteicējam tika izsniegts ēdiens, aizvietojot sīpolus, ķiplokus un olas ar citiem pārtikas produktiem. Viss mainījās, kad pieteicējs tika pārvietots no Grīvas nodaļas uz Daugavpils nodaļu un viņš aizpildīja iesniegumu par uztura normas Nr.4 piešķiršanu. Šajā uztura normā nav iekļauta gaļa un zivis, tomēr tā neder pieteicējam, jo tajā ir sīpoli, ķiploki un olas. Citu uztura normu, kas atbilst pieteicēja reliģiskajai pārliecībai, Daugavpils nodaļa nepiedāvāja. Pieteicēja centieni risināt problēmu ar iesniegumu palīdzību – pirmais iesniegums aizsūtīts 2015.gada 13.janvārī – nav bijuši veiksmīgi. Cietuma rīcības dēļ pieteicējs pastāvīgi uztraucas, visu laiku domā par uzturu.
Lūdza izmaksāt atlīdzinājumu par morālo kaitējumu 4000 *euro* apmērā.

[2] 2015.gada 23.augustā pieteicējs Ieslodzījuma vietu pārvaldē iesniedza vēl vienu iesniegumu, lūdzot ņemt vērā, ka pieteicējs atbilstošu uzturu nav saņēmis arī laika posmā no 2015.gada 15.maija līdz 2015.gada 14.jūnijam.

[3] Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniece ar 2015.gada 2.oktobra lēmumu Nr.1/13-S/2246/2370 (turpmāk – Lēmums) nekonstatēja pārkāpumus Daugavgrīvas rīcībā un atteicās pieteicējam izmaksāt morālā kaitējuma atlīdzinājumu.
Lēmumā norādīja turpmāk minēto pamatojumu.
[3.1] Daugavgrīvas cietuma administrācija 2015.gada 11.februāra, 7.aprīļa un 22.aprīļa atbildēs uz pieteicēja iesniegumiem skaidroja, ka cietuma administrācija cik vien tas ir iespējams ātri nodrošina ieslodzītajiem iespēju saņemt izvēlēto uztura normu. Daugavgrīvas cietums, pieņemot iesniedzēju no etapa, ikreiz nodrošināja viņam izvēlēto uztura normu Nr.4 jau trešajā – ceturtajā darba dienā. Pārvietojot ieslodzītos no vienas cietuma nodaļas uz otru, cietums turpina izsniegt ieslodzītajiem dienas uztura normu, kuru ieslodzītais norāda iesniegumā, ierodoties Daugavgrīvas cietumā.
Pārvalde lielāku ticamību piešķir Daugavgrīvas cietuma administrācijas sniegtajai informācijai, bet pieteicēja norādīto, ka Daugavgrīvas cietuma administrācija, pieņemot pieteicēju no etapa, nenodrošināja viņam uzturu atbilstoši reliģiskajai pārliecībai, vērtē kā neatbilstošu faktiskajiem apstākļiem.
[3.2] Latvijas Sodu izpildes kodeksa (turpmāk – Kodekss) 77.panta septītā daļa noteic, ka notiesāto uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normas nosaka Ministru kabinets. Ieslodzīto ēdināšanai ir jābūt nodrošinātai atbilstoši Ministru kabineta 2006.gada 19.decembra noteikumos Nr.1022 „Noteikumi par ieslodzīto personu uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" (turpmāk – Noteikumi Nr.1022) noteiktajām dienas uztura normām. Ministru kabinets veica grozījumus Noteikumos Nr.1022, kopš 2014.gada 28.februāra paredzot uztura normu Nr.4 – ieslodzītajiem, kuri uzturā nelieto gaļas un zivju produktus. Lai saglabātu dienas uztura kopējo enerģētisko vērtību un vitamīnu daudzumu uztura normas Nr.4 saņēmējiem ikdienas gaļas un zivju produktu devas tiek aizstātas ar līdzvērtīgiem produktiem: ikdienas gaļas deva (80 g) – ar vienādu pupiņu daudzumu, bet ikdienas zivju produktu deva – ar omleti un sojas produktiem. Papildus uztura normas Nr.4 saņēmējiem katru dienu ir izsniedzama viena vārīta ola.
Uzturs pieteicējam Daugavgrīvas cietumā ir nodrošināts atbilstoši Noteikumos Nr.1022 noteiktajam, proti, tiek izsniegta uztura norma Nr.4.
[3.3] Ieslodzījuma vietām ir saistoši Noteikumi Nr.1022 un to kompetencē ir tikai piedāvāt izvēlēties starp uztura normām Nr.1 un Nr.4. Ja pieteicēja ieskatā piedāvāto uztura normu saturs aizskar viņa tiesības brīvi sekot izvēlētajai reliģiskajai mācībai, pieteicējam likumā noteiktā kārtībā jāapstrīd minēto noteikumu normas.
[3.4] Pārvaldes ieskatā apstrīdēšanas iesnieguma pamatā esošie apstākļi ir acīmredzami nepietiekami, lai konstatētu pieteicēja cilvēktiesību būtisku ierobežojumu.
[3.5] Tā kā nav konstatējama prettiesiska faktiskā rīcība, pieteicējam nav tiesību uz atlīdzinājumu.

[4] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību – uztura nenodrošināšanu atbilstoši pieteicēja reliģiskajai pārliecībai, kā arī par morālā kaitējuma atlīdzināšanu 3000 *euro* apmērā un personiskā kaitējuma atlīdzināšanu 1000 *euro* apmērā.

Papildus apstrīdēšanas iesnieguma argumentiem norādīja, ka pieteicējs ir vaišnavu reliģijas praktizētājs un saskaņā ar šo reliģisko mācību nelieto uzturā gaļu un zivis, kā arī olas, sīpolus un ķiplokus. Tika aizskartas pieteicēja tiesības brīvi nodoties reliģijai, kā arī pieteicējs nesaņēma pārtiku pietiekamā apmērā. Pieteicējs bija spiests izņemt no ēdiena sīpolus, atdot olas, vai arī vispār atteikties no ēdiena.

Līdz 2014.gada 10.decembrim produktu aizvietošana veikta, pamatojoties uz atsevišķiem iesniegumiem, piemēram, 2013.gada 18.maija iesniegumu, kuri tika apmierināti.

Pieteicējs atsaucās uz spriedumu lietā Nr.A420375313, kur līdzīgos apstākļos tiesa atzina Latvijas valsts rīcības prettiesiskumu.

[5] Tiesai iesniegtajā rakstveida paskaidrojumā Ieslodzījuma vietu pārvalde pieteikumu neatzina, pamatojoties uz Lēmuma argumentiem.

[6] Tiesas sēdē pieteicējs uzturēja pieteikumu uz tajā norādīto argumentu pamata. Papildus norādīja, ka pēc 2014.gada 10.decembra, kad sācis saņemt ēdienu ar sīpoliem un ķiplokiem, par šo rīcību iebildis Daugavgrīvas cietuma administrācijai adresētajā 2015.gada 12.marta iesniegumā. Tikai tiesvedības gaitā, saņemot tiesai adresēto Daugavgrīvas cietuma 2016.gada 6.jūnija vēstuli, kur skaidrota ieslodzīto iespēja izvēlēties uztura normu Nr.1 un atteikties no sīpoliem un ķiplokiem, pieteicējs šādu izvēli izdarījis, uzrakstot attiecīgu iesniegumu. Pirms tam pieteicējs par šādu iespēju nav zinājis.

[7] Ieslodzījuma vietu pārvaldes pārstāvis tiesas sēdē neatzina pieteikumu uz Lēmumā norādīto argumentu pamata.

Motīvu daļa

[8] Izvērtējot lietas dalībnieku argumentus un lietas materiālus, tiesa secina, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms.

[9] Latvijas Republikas Satversmes 99.panta pirmais teikums noteic, ka ikvienam ir tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību. Arī Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 9.panta pirmā daļa paredz, ka ikvienam cilvēkam ir tiesības uz domu, apziņas un reliģijas brīvību; šīs tiesības ietver arī brīvību mainīt savu reliģisko pārliecību vai ticību un nodoties savai reliģijai vai ticībai, kā vienatnē tā kopā ar citiem, piekopjot kultu, izpildot reliģiskas vai rituālas ceremonijas un sludinot mācību. Tāpat arī Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 18.panta pirmā daļa paredz, ka ikvienam ir tiesības uz domu, apziņas un reliģijas brīvību. Šīs tiesības ietver reliģijas un ticības brīvību, brīvību pieņemt reliģiju vai ticību pēc savas izvēles un brīvību nodoties savai reliģijai un ticībai kā vienatnē, tā kopā ar citiem publiski vai privāti, piekopjot kultu, izpildot reliģiskas un rituālas ceremonijas un sludinot mācību.

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments, atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, ir norādījis, ka no starptautisko normu satura izriet, ka primāri Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 9.pants un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 18.pants attiecas uz tradicionālām reliģisko kultu un rituālu izpausmēm. Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 9.pants neaizsargā visas darbības, kuras cilvēks veic, balstoties uz saviem reliģiskajiem uzskatiem, bet vienīgi tādas, kas veido reliģiskās pārliecības paušanu vispārīgi akceptētā veidā, piemēram, dievkalpojums. Reliģijas brīvības izpausmes var ietvert arī tādas paražas kā ēšanas noteikumu ievērošana (*sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 6.maija sprieduma lietā Nr.SKA-160/2010 24.punktu*).

Tiesu praksē ir risināts jautājums par to, vai par prettiesisku atzīstama cietuma administrācijas rīcība, nenodrošinot vaišnavu reliģiju praktizējošam ieslodzītajam iespēju saņemt uzturu bez sīpoliem, ķiplokiem un olām. Tiesa šādas iespējas nenodrošināšanu vērtēja kā prettiesisku (*sk. Administratīvās apgabaltiesas 2012.gada 3.aprīļa spriedumu lietā Nr. A42916809*).

Saskaņā ar Kodeksa 50.panta otro daļu notiesātā iesniegumus par jautājumiem, kas saistīti ar brīvības atņemšanas soda izpildes apstākļiem, Iesniegumu likumā noteiktajā kārtībā izskata brīvības atņemšanas iestādes priekšnieks.

No minētajām tiesību normām un judikatūras tiesa secina, ka vaišnavu reliģijas piekritēja prasība par sīpolu, ķiploku un olu izslēgšanu no uztura varētu būt pamatota, savukārt cietuma rīcība, atsakoties šādu prasību apmierināt, varētu tikt atzīta par prettiesisku. Vienlaikus tiesa atzīst, ka personai ir jābūt aktīvai savu tiesību realizēšanā, proti, lai atzītu, ka cietuma administrācija nav respektējusi kādu konkrētu ēšanas noteikumu, ir jākonstatē, ka ieslodzītais savu prasību skaidri un nepārprotami darījis zināmu cietuma administrācijai.

[10] No lietas materiāliem tiesa konstatē, ka Daugavgrīvas cietumā pieteicējam līdz 2014.gada 10.decembrim bija nodrošināts uzturs, no kura bija izņemti pieteicējam nevēlamie produkti. To apstiprina pats pieteicējs, kā arī šie fakti izriet no lietā esošiem dokumentiem. Proti, saskaņā ar Daugavgrīvas cietuma priekšnieka 2013.gada 15.februāra atbildi uz pieteicēja iesniegumu, no 2013.gada 16.februāra pieteicējs nodrošināts ar pārtiku, kurā olas aizvietotas ar ūdenī atšķaidītu sojas pulveri. Savukārt saskaņā ar Daugavgrīvas cietuma priekšnieka 2013.gada 20.maija atbildi pieteicējam no 2013.gada 18.maija nodrošināta ķiploku aizvietošana ar kartupeļiem un sīpolu aizvietošana ar putraimiem. Arī tiesai iesniegtajā 2016.gada 6.jūnija vēstulē Daugavgrīvas cietums skaidro, ka Daugavgrīvas cietumā tiek respektēta ieslodzīto reliģiskā pārliecība un pastāv iespēja izveidot ēdienkarti, kuras pamatā ir uztura norma Nr.1, izslēdzot no tās sīpolus, ķiplokus un olas. Uztura norma Nr.4 paredz ēdināšanu bez gaļas un zivīm, tomēr šajā uztura normā ir paredzēts lielāks olu daudzums, kā arī iekļauts olu pulveris, kas nav pieņemams visiem veģetāra uztura piekritējiem, tādēļ uztura pielāgošana notiek uz uztura normas Nr.1 pamata. Visbeidzot, pieteicējs tiesas sēdē paskaidroja, ka šobrīd, pēc iepazīšanās ar Daugavgrīvas cietuma 2016.gada 6.jūnija vēstuli, ir uzrakstījis iesniegumu par viņam vēlamā uztura nodrošināšanu. Var secināt, ka sprieduma taisīšanas brīdī pieteicējs uztura jautājumu ir atrisinājis.

Tātad, ir jāizvērtē, vai par prettiesisku atzīstama Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcība, nenodrošinot pieteicējam uzturu atbilstoši viņa reliģiskajai pārliecībai laika posmā no 2014.gada 10.decembra līdz brīdim, kad pieteicējs iepazinās ar Daugavgrīvas cietuma 2016.gada 6.jūnija vēstuli. Šai sakarā ir svarīgi atbildēt uz jautājumiem, kādu iemeslu dēļ šajā laika posmā pieteicējs nesaņēma viņam vēlamo uzturu, vai pieteicējam minētajā laika posmā bija iespēja ietekmēt situāciju un vai pieteicējs savas prasības darīja zināmas cietuma administrācijai.

[11] No Daugavgrīvas cietuma skaidrojumiem un pieteicēja paskaidrojumiem var secināt, ka līdz 2014.gada 10.decembrim pieteicējs saņēma uztura normu Nr.1, kas bija pielāgota atbilstoši pieteicēja reliģiskajiem uzskatiem. No pieteicēja paskaidrojumiem izriet, ka pēc 2014.gada 10.decembra viņam izsniedzamais uzturs mainījās sakarā ar pieteicēja pārvietošanu starp Daugavgrīvas cietuma nodaļām. No lietas materiāliem izriet, ka pieteicējs pēc ierašanās Daugavpils nodaļā aizpildīja iesniegumu par uztura normas Nr.4 piešķiršanu, taču pēc kāda laika konstatējis, ka šī norma viņam tomēr neder, jo tajā ir pieteicēja reliģiskajai pārliecībai neatbilstoši produkti. Tiesa secina, ka pats pieteicējs bija uztura normas maiņas iniciators.

Lietas materiālos nav pierādījumu tam, ka pieteicējs, uzzinot par izvēlētās uztura normas Nr.4 neatbilstību viņa praktizētās reliģijas prasībām, šo

faktu bija skaidri un nepārprotami darījis zināmu Daugavgrīvas cietuma administrācijai. Lietā ir Daugavgrīvas cietuma 2015.gada 11.februāra, 7.aprīļa un 22.aprīļa atbildes uz pieteicēja iesniegumiem, no kurām redzams, ka pieteicējs risinājis jautājumu par uztura normas Nr.4 neatcelšanu konvojēšanas laikā un par uztura normas Nr.4 savlaicīgu izsniegšanu pēc ierašanās cietumā, kā arī par pieteicēja ķermeņa masas indeksa atbilstību normai. No atbildēm neizriet, ka pieteicējs bija akcentējis reliģiskajai pārliecībai neatbilstošu produktu esību viņam izsniedzamajā uzturā.

Tiesas sēdē pieteicējs paskaidroja, ka skaidru norādi uz nevēlamajiem produktiem ir ietvēris 2015.gada 12.marta iesniegumā. No lietas materiāliem ir redzams, ka pieteicējs 2015.gada 13.marta iesniegumā norādīja, ka vēlas saņemt dienas uztura normu Nr.4, taču nav norādījis uz to, ka no uztura būtu izslēdzami konkrēti pārtikas produkti. No Daugavgrīvas cietuma sniegtās informācijas izriet, ka pieteicēja iesniegumi par produktu izslēgšanu no uztura netika saņemti.

Tiesa secina, ka pieteicējs nav skaidri un nepārprotami Daugavgrīvas cietuma administrācijai darījis zināmu, ka viņam ir iebildumi par uztura normas Nr.4 sastāvu un ka no pieteicējam izsniegtā ēdiena būtu izslēdzami noteikti produkti. No Daugavgrīvas cietuma paskaidrojumiem izriet, ka iespēja vērsties ar šādu prasību pieteicējam netika liegta, kā arī tiesai nav pamata uzskatīt, ka pieteicēja lūgums par produktu izslēgšanu netiktu apmierināts. Secināms, ka pats pieteicējs nav bijis pietiekami aktīvs savu tiesību aizstāvībā. Šāds apstākļos Daugavgrīvas cietuma administrācijas rīcības prettiesiskums nav konstatējams.

[12] Administratīvā procesa likuma 92.pants nosaka, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personīgo kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību.

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 6.panta pirmo daļu tiesības uz zaudējuma atlīdzinājumu rodas, ja starp iestādes prettiesisko rīcību un cietušajam nodarīto zaudējumu pastāv tieša cēloņsakarība. Tātad atlīdzinājuma pamatā ir valsts pārvaldes rīcības prettiesiskums. Tā kā tiesa lietā nekonstatē Daugavgrīvas cietuma prettiesisku faktisko rīcību, nav pamata arī pieteikuma apmierināšanai daļā par morālā un personiskā kaitējuma atlīdzinājumu.

[13] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2015.gada 21.oktobra lēmumu pieteicējs pilnīgi atbrīvots no valsts nodevas samaksas par pieteikuma iesniegšanu tiesā. Tā kā pieteikums tiek noraidīts, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta ceturto daļu pieteicējam ir nosakāms pienākums atmaksāt valstij valsts nodevu pilnā apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma spēkā stāšanās.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251., 289.-291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

Noraidīt pilnīgi /pers. D/ pieteikumu par Daugavgrīvas cietuma administrācijas faktisko rīcību – uztura nenodrošināšanu atbilstoši pieteicēja reliģiskajai pārliecībai, kā arī par morālā kaitējuma atlīdzināšanu 3000 *euro* apmērā un personiskā kaitējuma atlīdzināšanu 1000 *euro* apmērā.

Noteikt /pers. D/, personas kods /personas kods/, pienākumu atmaksāt valstij valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā triju mēnešu laikā pēc sprieduma stāšanās spēkā un iesniegt tiesai valsts nodevas apmaksu apliecinošu dokumentu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rēzeknes tiesu namā.

Tiesnesis M.Šļakota